

OPPGJØR MED KOMMUNISMENS IDEOLOGI AV ODD GODAL

I studietiden skriver Karl Marx i et brev til sin far (han studerte jus): «I slutten av den materielle privatrett så jeg hvor falskt det hele var . . . , og atter stod det klart for meg at uten filosofi var det umulig å komme igjennom . . . »

Den unge student som både på mors- og farssiden tilhørte en slekt av rabbinere, var selv vokset opp i et religiøst sett rotløst hjem. Faren hadde brutt med den jødiske tro og gått over til kristendommen. Hvor meget dette var av indre grunner eller fordi han skulle avansere til justitsråd, er uklart. Man merker iallfall i brevene til sønnen liten interesse for kristne spørsmål. Karl var dessuten jøde. Han hadde hele sitt folks lidelse og landflyktighet i seg.

Det er derfor helt naturlig at han måtte ta opp livsspørsmålene fra grunnen av. Det var Hegel som ble hans læremester. Og Lenin sier da også at det er nødvendig å ha gjennomstudert Hegel for overhodet å forstå Karl Marx.

Fra Hegel overtar Marx en *absolutt tro på tankens mulighet*. Min tenkning er verdensfornuftens egen tenkning i meg. Og nettopp når verdensfornuftens egen tenkning kommer til bevissthet om seg selv i oss, blir livet historie, utvikling, meningsfylt, målbevisst. Marx bekymrer seg ikke om Kants «Kritik der reinen Vernunft». Og Lenin harselerer nærmest over «Das Ding an sich» som i følge Kant ligger hinsides vår erkjennelses sfære.

Marx diskuterer ikke tankens mulighet. Det erkjennelsesteoretiske problem lar han ligge. Han er på dette punkt helt ut hegelianer. Tanken er alt, og når alt, når den bare blir omsatt i handling og ikke sykner hen i drømmen. Noe utenfor tankens verden finnes ikke. Heri ligger grunnen til denne merkelige blanding av *rasjonalisme* og *mystikk* hos Marx. Dette kommer konkret til uttrykk i skillet

mellom de innviede og uinnviede i marxismen, det bevisste proletariat (eller de intellektuelle) og de som ennå ikke har nådd den dypere erkjennelse av virkeligheten.

Men når man spør: *Hvor* foregår så utviklingen, kommer forskjellen mellom Hegel og Marx klart fram. Hos Hegel foregår utviklingen i ideen. Historien er en gjenspeiling av den evige verdensfornufts dialektiske utvikling. Hos Marx foregår utviklingen i den materielle verden, nærmere bestemt i *det sosialøkonomiske livs struktur*. Moralske, religiøse og kulturelle ideer er bare overbygninger over den materielle utviklingsprosess. «Tenkningen er materien oversatt i den menneskelige hjerne.»

Når derfor det materielle livsgrunnlag forandres, følger det åndelige livet med. Med det materielle menes det sosialøkonomiske livsstruktur. Et eksempel: Så lenge skomakeren sitter ved sin egen lest, kan han stille med sitt verksted som han vil. Men fra den dagen han får en skofabrikk med mange arbeidere, må nødvendigvis hans moralske forhold til fabrikkens forandres. Han kan ikke lenger skalte og valte med det som han selv ønsker. Videre: Fabrikkens krever større og større kapital. Men samtidig øker flokken av for dårlig betalte arbeidere. Det kapitalistiske system vil alltid skape kriser av arbeidsløshet, mener Marx, inntil det hele vipper over i noe annet ved revolusjon. Så begynner folk å tenke og mene annerledes ut fra de nye forhold.

Videre overtok Marx den hegelske *dialektikk*. For Hegel foregikk all tenkning i en dialektisk prosess, en tenkning i motsetninger til stadig nye synteser. Marx overførte denne dialektikk fra tenkningen til selve samfunnsutviklingen. Samfunnet utvikler seg gjennom motsetninger fram til synteser. Den kapitalistisk-industrielle fase skaper sin egen motsetning i hæren av proletarer, eiendomsløse. I sin tid vil det gamle system falle til jorden som noe som har overlevet seg selv, og en ny fase, den kommunistiske, vil inntre. Overgangstiden vil bli revolusjonær i absolutt forstand.

Det er denne dialektiske innstilling som gir grunnlaget for *det revolusjonære* i marxismen. Man kan faktisk avgjøre hvor revolusjonær en marxist er ut fra hans oppfatning av dialektikken. Det er

svært ofte nettopp dialektikken de marxistiske ledere slåss om. Det er et hoveddogme som må holdes purt og rent.

En naturlig følge av dette dialektiske historieførløp som Marx tegner, er *klassekampen*. Denne *må* være der. Det gjelder derfor om å skjerpe motsetningene i samfunnet. Å prøve å jevne dem ut eller stille mot en rolig utvikling slik som sosialdemokratene gjør, er forræderi ikke bare mot arbeiderne, men først og fremst overfor historien selv. Det er erke-konservativt, fordi det er i strid med selve *utviklingen*.

Men like så bestemte og klare som teoriene er når det gjelder den revolusjonære utvikling, like så vake og svømmende er de når man skal gjøre greie for hva den store syntese, dvs. det kommunistiske samfunn er for noe. Men marxistene skimter som i en tåke følgende: Revolusjonen må komme. Men den hverken fremprovoseres eller forhales. Så kommer en tid med proletariatets diktatur, og en diktatorisk stat overtar alle produksjonsmidler. Men så skal statens makt svinne inn til et minimum, og vi får det virkelig frie kommunistiske samfunn. Som en vil forstå, er denne fase ennå ikke inntrådt i Russland. Overgangstiden har nå vart i ca. 35 år. Man nærmer seg snart generasjonsskiftet, men ligger ennå bundet i overgangstidens diktatur.

*

Ser vi nøyer etter, inneholder marxismen følgende irrasjonale momenter, momenter som ikke er gjenstand for vitenskapelig kritikk:

1. Tanken om verdensfornuften som kommer til bevissthet om seg selv i det bevisste proletariat og kun der.
2. Proletariatet som det nye folk, eliten i det nye «messiasriket».
3. Troen på det sosialøkonomiske livs struktur som moderskjødet hvori alt blir til som virkelig er til.

Disse momenter inneholder en spenningsfylde og en irrasjonalisme som ikke går opp i noen vitenskapelig betraktning, men som må holdes fast i patos, i glødende *tro*. Marxismen har en så sterk religiøs karakter at den blir *religion* for sine tilhengere. Derfor tåler den ingen annen religion ved siden av seg uten at vedkommende religion relativiserer sitt eget trosgrunnlag og bøyer seg for den

kommunistiske stat som noe absolutt. Den religion som bøyer seg i lojalitet mot kommuniststaten, blir tålt. Men bare tålt. Tilhenger av en religion blir sett på som en minusborger. Bare den som er marxistisk kommunist er fullverdig borger. Derfor er det i Russland fremdeles forbudt å undervise offentlig barn under 18 år i noen annen ideologi eller religion enn den marxistiske.

Det syntes meningsløst av *Lenin* å gå aktivt inn for en marxistisk revolusjon i *Russland*, et land som ennå sto på barnestadiet i den industrielle utvikling. Marx mente jo at det var det industrielle overmodne samfunn som ville bli arnestedet for revolusjonen. Når *Lenin* kunne gjøre dette, kom det av to ting: 1. Russland lå åpent for omveltning på grunn av utmattelse etter krigen. 2. Han foretar en egen tolkning av marxismen. *Leninismen innebærer en russifisering av marxismen.*

Det første punkt må vi la ligge. Vi skal nevne at i hvilket som helst samfunn som ligger utmattet etter krig eller er lamslått av arbeidsløshet og andre kriser, vil de marxistiske kommunister alltid være på ferde. De vil i enhver slik situasjon se tegn på og muligheter for en revolusjon. Eksempel: China.

Hva punkt 2 angår, hadde sosialistiske og kommunistiske tanker og ideer lenge levd i landet. For så vidt var det ikke noe nytt. Men *Lenin* var en utpreget dialektisk marxist. Hovedsaken for ham var at neste fase måtte komme ved revolusjon. *Han var mer opptatt av dialektikken enn av det deterministiske draget i marxismen som betonte en bestemt utviklingsfase av industriell karakter.* *Lenin* er materialist for så vidt som han holder fast på at det er det sosialøkonomiske livets struktur som bestemmer utviklingen. Han er imot enhver religion. Den har kun opiums verdi. Han er videre relativist når det gjelder moralen. Det som gagnar utviklingen, dvs. den marxistiske revolusjon, er rett; alt annet er løgn og forræderi. Men hos ham får dialektikken og tanken om proletariatet sin egen fargelegning.

Lenin gikk til revolusjon, ikke fordi Russland var et overmodent industrielt land, men fordi det hadde sunket ned i en evneløshet og oppløsning som ga muligheter for en total omveltning. Det gamle samfunnet var i og med oppløsningen i ferd med å velte om. Revolu-

sjonen var i grunnen alt i gang. Den bare ventet på at de bevisst revolusjonære skulle fullbyrde utviklingen. Det lyktes. Det tsaristiske rike svingte over i proletarietets diktatur uten noen borgerlig demokratisk mellomtilstand.

Men dermed slo marxismen rot for første gang på denne jord. Og det ble Russland som ble skueplassen. De tanker som Karl Marx hadde tenkt, satte et veldig rike i bevegelse mot et bestemt mål, og i dag behersker disse tankene en tredjedel av jordens befolkning.

Men i og med at det var Russland som ble skueplassen, fikk marxismen sin egen *russiske tolkning og karakter*.

1. *Klassekampen* overføres til russisk jord. Den blir kampen mellom jordbesittere og eiendomsløse. Men Lenin knytter klart til tanken om det bevisste proletariat. Det blir den intellektuelle elite. Dette med den intellektuelle elite hadde god grobunn i Russland. Opplysning hadde jo alltid vært de få utvalgte lodd. Den store masse lå langt tilbake. Det var naturlig både å gi ledelsen til en av de få utvalgte, og disse hadde ingen skrupler med å ta ledelsen.

2. Russland har en *tragisk historie*. På grunn av indre forhold og de åpne grensene mot vest og øst har det alltid vært utsatt for angrep. Og russerne har kjent trykket ved å være stengt inne. Splitnelsen med vesten slik den kom til uttrykk i skillet mellom Den ortodokse kirke og Romerkirken, og ellers i kultur, sed og skikk, dette og mange andre faktorer har skapt og gitt næring til tanken om det *hellige* Russland. Russland som skulle bli den hellige verdens sentrum. Moskva som skulle avløse Rom. *Moskva det tredje Rom*.

Disse tanker som fra gammelt av er sterkt nasjonalt og religiøst preget, og som har stor følelseskraft i Russland, overføres til den marxistisk-kommunistiske bevegelse. Det hellige Russland blir proletariatet i aksjon, frihetsbevegelsen som skal spre seg utover all jorden. Proletarer i alle land venter på befrierne fra Sovjet. Moskva blir den nye verdens sentrum. Nå blir den virkelig det tredje Rom. Og i den 3. Internasjonale kommer det hellige Russland i aksjon.

3. *Maskinen* ble i Vest-Europa av arbeiderne oppfattet som noe av en forbannelse. Den kom og tok arbeidet fra dem. Det har jo hendt at man har gått til angrep på maskinen, knust den. I Russland var det Sovjetstaten som for alvor kom med maskinen. Den

ble fra første stund tatt i bruk i den industrielle oppbygging av landet. Den var med om å vinne inn de store naturlige rikdommer som landet har. Maskinen ble stilt i folkets direkte tjeneste. Den var intet kapitalistforetagende. En følge av dette var at den russiske arbeider hilste maskinen som symbolet på den nye tid. Han reagerte religiøst på maskinen. Den var det virkelige under som ga brød og klær og våpen.

4. Så begynte *oppbyggingen*. Femårsplanene ble satt ut i livet. For kommunisten artet de seg som veldige skaperakter. De representerer også en gigantisk innsats på bakgrunn av det som var før i Russland. De ble frihetsbevegelse som skapende utvikling og ikke som «borgerlig» snakk. Det fortelles om en sovjetarbeider som var i Frankrike. Han ble spurt hvordan han likte seg. Han sa: «Jeg liker meg ikke. — Her er ingen frihet.» «Ja, men her kan du da si og tenke hva du vil.» «Ja, men Frankrike er likevel det samme om franskmennene sier og tenker aldri så mye. Hos oss *skjer* det noe.» Frihet var for ham en skapende prosess.

5. Oppfatningen av *mennesket* har alltid vært forskjellig i øst og vest. Østen har alltid hatt mer av fellesskapsfølelse enn vi individualistiske vesteuropeere. Til gjengjeld er sansen for det enkelte menneskes verd mindre i øst enn i vest. En kjent russer ble i anledning av hungersnøden i Ukraine en tid før siste krig spurt om de satte pris på at vi begynte en hjelpeaksjon. Vedkommende ville selvsagt sette pris på forståelse og hjelp. Men for øvrig sa vedkommende omtrent som følger: «Når skal dere vesteuropeere forstå at sansen for det enkelte menneskes verd er en annen hos oss? Vi synes selvsagt at det er beklagelig at det dør en del mennesker av sult, men det er dog ingen katastrofe.» Når derfor de vesteuropeiske individualistiske ekteskapsoppfatninger og utglidninger ikke slår an i Sovjet, (det er som kjent meget vanskelig å bli skilt der), så kommer det av det samme. Hensynet til samfunnet og fellesskapet betinger en fast ekteskapsordning.

6. At dette samfunnet har sitt *Sibir* og sitt *G.P.U.* og *diktatur* på alle områder, er bare en logisk konsekvens av den dobbelte arv: fra Marx og fra tsaren.

Det vil formodentlig fremgå av det jeg har nevnt, at det dummeste

av alt vi kan gjøre er å undervurdere den marxistisk-russiske kommunismes slagkraft. Den stormer fram ut fra en religiøs fanatisk styrke, og etter som hensikten helliger midlet, åpnes adgang for et diktatur som smir folket sammen på en måte som ikke gir mye sjanser for opposisjon. På den annen side har historien hittil med all tydelighet synt at enhver form for diktatur har sin begrensede tid. Diktaturet er i seg selv uttrykk for at det er indre motsetning i det folket som lever under det. En motsetning som bunner dypere enn i dette at somme er uenige. Den bunner i at systemet selv er i motsetning til *mennesket*, til *samfunnet*, til *tilværelsen*. Diktatur er alltid i dypeste grunn opprør mot Gud.

Hva skal så vi gjøre? Hvordan skal vi se på denne verden bak jernteppet? Russerne har alltid sett mot vest. Det gjør de den dag i dag. Kan Vest-Europa gå den kristne veien med positiv fred, med rettferdighet og sann kristen frihet, vil virkningen ikke kunne stanses av noe som helst jernteppe. Folket bak jernteppet er våre medmennesker. Men hvordan kan Gud la slike bevegelser oppstå? Jeg tror, og ut fra Skriften vet jeg, at han gir menneskene høve til å trekke de mest vidtrekkende konsekvenser av sitt opprør mot ham. Ifølge Skriften finnes ingen mellomtilstand. Motsetningene er absolute: Krist-Antikrist, mennesket-umennesket. Hvorfor? Hvem kan være Guds rådgiver?

Men ett er visst: På dypet av det russiske folkehav lyser den levende kirke som er lutret og forklaret. Og en ting til: Det er vi i Europa som har født den marxistiske kommunisme. Det var også vi som fødte nazismen. Hva er på ferde med oss som føder de «ismer» som blir menneskeslektens svøpe? Fortsetter vi med det, føder vi til slutt den «isme» som blir vår egen undergang.